

REZUMAT

RELEVANȚA DOMENIULUI DE CERCETARE

Fenomenul globalizării a remodelat în ultima perioadă harta strategică mondială a economiilor sectoarelor și firmelor și, în același timp, a accentuat importanța competitivității pentru poziționarea lor favorabilă. În consecință, concentrarea atenției asupra factorilor determinanți de menținere sau de creștere a efectelor competitivității prezintă o importanță maximă pentru stabilirea strategiei economice și sociale a oricărei țări sau regiuni.

Firmele în general și cele din sectorul industrial din România, au parcurs drumuri sinuoase, caracterizate printr-o vulnerabilitate ridicată datorită turbulenței accentuate ale mediului.

Mediul extern în care funcționează firmele, aparține unei economii globale aflate într-o continuă modificare rapidă, caracterizată printr-o largă varietate de produse, piețe, concurenți, clienți care măresc gradul de atomicitate al industriei sau al sectoarelor de activitate.

Intensitatea concurențială, susținută în permanență de revoluția majoră a tehnologiei, tehnicii a noilor schimbări economice, sociale este capabilă să genereze valoare, competitivitate în condițiile limitării resurselor disponibile și a asigurării dezvoltării sustenabile.

În contextul actual, barierele de timp și spațiu între agenții principali ai globalizării reprezentați prin industrii, bănci, noi tehnologii, instituții puternice, etc, se atenuează din ce în ce mai mult.

În noile condiții generate de fenomenul globalizării, vechile modele de dezvoltare industrială bazate pe creșterea capacităților de producție sunt înlocuite cu modelele de dezvoltare a **capabilităților**, respectiv, a acelor factori care sunt capabili de a determina creșterea competitivității: inovarea, specializarea, dezvoltarea durabilă și incluziunea socială.

Modificarea structurală și sistemică a acestor paradigme, au ca efect dezvoltarea unor noi structuri organizaționale de concepție, producție, cercetare, dezvoltare, inovare, precum și a unor noi tipuri de firme bazate pe alianțe strategice, poli de competitivitate, rețele de firme, clustere.

Această nouă economie ce se conturează conduce la necesitatea restructurării strategice a întregii activități economice, constând în adâncirea specializării, externalizarea unor procese, relocalizarea activităților, etc.

Din această perspectivă, competitivitatea este privită ca un răspuns proactiv la valorificarea avantajelor conferite de noile modele de integrare a factorilor determinanți.

Indiferent care sunt elementele care o compun, competitivitatea trebuie privită ca un proces continuu, dinamic, chiar exploziv, ce generează provocări constante și continue, ale celor care sunt preocupați de valențele pe care aceasta o induce în fiecare țară, abilitatea de a produce și dezvolta noi produse și a inova, capacitatea de a crea bunăstare, adaptabilitatea la schimbările rapide ale mediului.

Aceste considerente reprezintă o pledoarie pentru abordarea tematicii competitivității, ca subiect al cercetărilor pe care le-am întreprins de mai bine de 15 ani încoace.

MOTIVAȚIA ȘI DIRECȚIILE DE CERCETARE

Preocupările cercetărilor mele anterioare s-au concretizat prin teza de doctorat susținută în cadrul Universității Tehnice din Cluj Napoca ,cu titlul „*Studiul zonelor defavorizate si al dezvoltării regionale ca premise ale creșterii competitivității IMM-urilor*”,sub îndrumarea d-lui Prof.univ.dr.ing Dan Câdea

Cercetările doctorale și post doctorale au vizat, într-o fază de pionierat în România, soluții clare, concrete pentru creșterea competitivității firmelor românești.

Am prefigurat în urmă cu 14-15 ani ca posibilă, viitoare strategie pentru creșterea competitivității economice din România, ***clusterelor ca premisă a dezvoltării regionale.***

De atunci încoace, întreaga mea activitate de cercetare s-a axat pe studierea fenomenului complex al competitivității economice, care prezintă nenumărate fațete, moduri de abordare, interpretare sau aplicare.

Intensificarea cercetărilor mele din ultimul deceniu în domeniul competitivității s-au concretizat prin realizarea,susținerea și publicarea unui număr considerabil de articole și studii apărute în diverse publicații cum ar fi reviste și proceedings ISI, BDI, B+, buletine științifice (96), cărți în edituri recunoscute CNCSIS (11), rapoarte de cercetare (18), etc

Preocupările din activitatea de cercetare le-am extins și către latura educațională ,unde am dezvoltat în cadrul unor noi programe de studii masterale, discipline care sunt direct legate și/sau complementare cu problematica competitivității- *Managementul afacerilor, Management Urban, Implementarea și monitorizarea proiectelor europene .*

De asemenea,prin activitatea de tutoriat,am condus peste 250 lucrări de licență și disertație,în care ,marea majoritate au abordat teme legate de competitivitate.

Legat de activitatea Departamentului de Științe economice și Fizică din cadrul CUNBM –UT Cluj ,pe care îl conduc,doresc să subliniez că am reușit să direcționez activitatea de cercetare a departamentului către formarea unor colective inter-disciplinare ,ale căror linii directoare principale sunt problemele legate de competitivitate.Astfel,in anul 2013 am înființat Centrul pentru Inovare ,Competitivitate și Dezvoltare economică,am organizat conferințe naționale și internaționale pe tematică si tematici complementare(2006,2008,2009,2012).Legat de prestigiul și vizibilitatea preocupărilor de cercetare, am fost aleasă în Consiliul Director al Asociației Române de Științe Regionale in anul 2009, iar in anul 2014 am fost admisă ca membră în ERSA(European Regional Sciences Association),AMA (American Management Association) ,AEA (American Economists Association).

Din analiza rezultatelor obținute,în concordanță cu cele prezentate,direcțiile de cercetare spre care mi-am îndreptat activitatea științifică sunt:

Competitivitatea macroeconomică și Competitivitatea microeconomică.

TEZA DE ABILITARE

Toate considerentele prezentate anterior, mi-au dat un imbold pentru valorificarea superioară a cercetării prin elaborarea Tezei de abilitare intitulată :***”Cercetări privind competitivitatea economică a firmelor industriale din Romania în context european.”***

Obiectivul general al tezei de abilitare este de a prezenta în mod logic, argumentat și documentat principalele realizări științifice după susținerea tezei de doctorat din anul 2003.

Teza de abilitare a fost concepută cu scopul de a delimita clar direcțiile majore de cercetare, parcurgând traseul dual firesc: prezent-viitor, realizat-previzionat.

Lucrarea este realizată în așa fel încât, gruparea și succesiunea produselor științifice să poată fi inclusă în mod organizat, comprehensiv și logic în cadrul celor trei capitole.

Direcțiile de cercetare surprind în demersurile lor, atât cercetarea teoretică cât și cea practică. Am urmărit constant ca rezultatele muncii mele să poată aibă aplicabilitate și utilitate.

În acest scop, obiectivele principale ale cercetării competitivității firmelor industriale din România au fost:

- *Identificarea unor modele optime de competitivitate bazate pe specializare și localizare a industriilor atât pentru regiunea NV a României cât și, în particular în zonele fost industrializate precum cele din industria minieră și prelucrătoare cu particularizări în județul Maramureș.*
- *Strategii și soluții privind creșterea competitivității economice și sociale în sectorul industrial, din nou cu particularizări pe regiunea de dezvoltare NV.*

Aspectele complexe ale problemelor studiate, au impus varietatea și volumul *metodelor de cercetare*, precum: **ipoteza, benchmarking-ul, analiza, sinteza, metoda econometrică.**

Primul capitol tratează aspecte conceptuale ale competitivității, ale stadiilor și nivelurilor de competitivitate, modele ale competitivității precum și funcțiile competitivității pe plan național și internațional. Am grupat în această secțiune cele mai recente articole publicate, care prezintă situația critică a competitivității regiunii de NV a României, precum analiza competitivității prin intermediul modelelor de concentrare și specializare.

Datele statistice, analizele sectoriale și spațiale au permis *evaluarea și delimitarea principalelor industrii ale regiunii NV, care pot determina dezvoltarea economică în context european.*

O problemă specială care a fost tratată în acest capitol, o reprezintă zonele fost industrializate ca barieră în competitivitatea urbană locală/regională. Cercetările din acest palier au fost asupra posibilităților de regenerare ale acestor zone (brownfields), prin oferirea unor scenarii posibile de reabilitare .

Studiile de caz s-au referit la zona industrială Baia Mare, a fostei platforme gigant de prelucrare a minereului de aur și cupru **Phoenix** .

Desigur, informația devine în acest caz resursă strategică, iar informația teritorială pentru noi strategii este un factor-cheie de succes. De aceea, am considerat că business-intelligence-ul este o reductibilă forță motrice a cercetărilor din domeniu, conferind astfel un spațiu special lucrărilor de cercetare elaborate. Noile tehnologii informaționale spațiale (Geographic Information System- GIS) în congruență cu analizele strategice economice, creează o nouă perspectivă de dezvoltare a metodelor de management strategic al competitivității bazate pe cunoaștere.

Vehicularea rapidă a informațiilor , gestionarea corectă ale acestora, crearea unor predicții corecte, conferă utilizatorilor avantaje competitive eficiente și sigure.

Capitolul al doilea are cea mai mare consistență și întindere, fiind decicat strategiilor privind creșterea competitivității economice.

În acest capitol am reunit rezultatele majorității lucrărilor științifice.

Complexitatea, varietatea și numărul mare al temelor abordate, a impus gruparea secțiunilor acestui capitol pe studierea creșterii competitivității IMM-urilor, prin *formularea unor strategii privind evaluarea resurselor umane și a performanțelor manageriale ale*

firmelor. În cadrul modelelor matematice elaborate, au fost luate în considerare criterii calitative și cantitative ale performanțelor manageriale. Studiile de caz, în marea lor majoritate realizate în cadrul întreprinderilor forestiere ale județului Maramureș, au relevat în cvasitotalitatea lor faptul că, performanțele resurselor umane, stilurile de conducere și perfecționarea managementului au un rol hotărâtor asupra performanței colective a întregului grup, a organizației. Cultura managerială va reprezenta de asemenea, un factor cheie de succes în asigurarea competitivității firmei.

Tot în aceeași direcție, cercetarea competitivității la nivel de firmă a continuat printr-o serie de lucrări care evaluează *comportamentul proactiv al firmelor în funcție de performanțele manageriale și riscul afacerilor.*

Metodele de cercetare s-au bazat pe crearea unor modele matematice, care vizează evaluarea performanțelor antreprenoriale atât pe plan național cât și local. Scopul cercetării a fost de a facilita activitatea factorilor decizionali în procesul îmbunătățirii procesului antreprenorial și al promovării antreprenoriatului din România.

Cele trei ipoteze ale cercetării au presupus legăturile existente dintre parametrii modelului rezultând proactivitate – performanță managerială – risc.

Modelul a fost realizat pe baza datelor provenite din elaborarea și implementarea a peste 1000 de chestionare aplicate, a realizării unui număr de 10 anchete și a interpretării a peste 200 de rezultate validate. Intervalul de cercetare a fost 2008-2013 cu ocazia realizării Diagnozei Județului Maramureș, cu focusare pe situația dezvoltării IMM-urilor din acest județ.

- Cercetări privind studiul identificării oportunităților de afaceri din zonele defavorizate și a consecinței aplicării Legii Zonelor defavorizate.
- Analiza principalelor obstacole întâmpinate de IMM-urile din Județul Maramureș în intervalul 2011-2012.
- Studiul privind extinderea ofertei educației antreprenoriale în sectorul terțiar între 2010-2012.
- Căi privind asocierea în clustere a firmelor din industria mobilierului Județului Maramureș între 2012-2013.
- Strategia de dezvoltare sustenabilă a Județului Maramureș.

Rezultatele modelului elaborat au o aplicabilitate practică, concretă, fiind un model flexibil, ușor adaptabil schimbărilor de parametrii.

Modelul asigură determinarea gradului de proactivitate antreprenorială (care presupune că firma are o reacție rapidă, imediată și pozitivă la factorii externi ai mediului său) în funcție de riscul afacerii (diferit în funcție de domeniul de activitate) și performanțele managerilor mai cu seamă cele legate de capacitatea acestora de a se adapta rapid la schimbările mediului concurențial.

Capitolul al doilea continuă cu studiile legate de *clusterelor de firmă* care reprezintă, la nivelul unei concentrări geografice, forme organizate de firme, instituții, asociații, organisme, care cooperează pentru țeluri comune prin realizarea de conexiuni și alianțe cu scopul propus de îmbunătățire a competitivității.

Modelul clasic al diamantului lui Porter, privind competitivitatea este abordat într-o nouă manieră, cea care include și clusterelor.

Pentru a înțelege noua economie geografică și/sau competitivitatea teritorială în modelul clasic, clusterul este introdus ca o consecință a integrării industriilor pe orizontală și verticală în cadrul lanțului valoric al acestora.

Modelele de operare ale clusterelor sunt diferite, însă modul lor de formare și dezvoltare depind într-o mare măsură atât de concentrarea dar mai ales de specializarea industriei dintr-o anumită arie geografică.

Cunoașterea, rafinarea, analiza și regruparea elementelor care constituie succesul inițierii și dezvoltării unui cluster a fost obiectul unor ample cercetări întreprinse în intervalul 2013-2015. Cercetarea a vizat Clusterul de Mobilier Transilvan, bazându-se pe analizarea corelației care există între factorii soft și hard ai celor care asigură, de regulă, succesul unui cluster. Studiile indică faptul că performanța maximă funcționării și dezvoltării clusterului se atinge atunci când, există un echilibru între factorii hard și soft.

Din categoria factorilor hard fac parte: cunoștințele (Know-how-ul), suportul instituțional, managementul, iar factorii soft considerați sunt: educația, networking-ul instituțional, comportamentul antreprenorial.

Un ajutor considerabil în procesul de consolidare și dezvoltare al clusterului, îl constituie *ghidul elaborat de autoare* pentru identificarea relațiilor sistemice între membri clusterului.

Ghidul cuprinde indicatorii de performanță a factorilor care contribuie la crearea și, apoi dezvoltarea unor legături solide între membri clusterului.

Prin evaluarea sistemului de indicatori se poate determina gradul de intensitate al relațiilor dintre membri clusterului și se pot identifica cu ușurință "ne-conformitățile" sau "defectele" sistemului relațional, în paralel cu identificarea soluțiilor de îmbunătățire.

Deoarece „sănătatea” relațiilor sistemice ale clusterului reprezintă un factor de succes al clusterului, am analizat și cercetat *rețelele sociale care compun clusteretele*.

Importanța analizei rețelelor sociale rezultă datorită posibilităților sporite de a oferi modele competitive în ceea ce privește *inteligența de business, difuzia de cunoștințe, designul de produs și de procese inovative-creative*.

Spre exemplu, cercetarea care am efectuat-o în cadrul Clusterului de Mobilier Transilvan, a pus în evidență faptul că, prin analiza rețelelor sociale se pot crea modele eficiente privind difuzarea rapidă a ideilor creative, a soluțiilor tehnice, a inovării .

În general, scurtarea considerabilă a drumului de la procesul de design – prototip – testare – lansare pe piață – validarea noului produs trebuie să fie o preocupare permanentă a managerilor în asigurarea competitivității.

Noile modele de *"lume mică"* își demonstrează eficiența și în cadrul Clusterului de Mobilier Transilvan, iar prin extrapolare și în alte clusterete care au la bază industriile creative.

Capitolul al treilea constituie cel care relevă activitatea și traseul profesional al autoarei continuând cu perspectivele dezvoltării carierei.

Pentru a putea sintetiza aspectele relevante ale carierei, prezint acest capitol sub forma unor *etape care sunt caracteristice managementului de proiect*, parcurgând formatul de bază al unui proiect:

a) Contextul general de dezvoltare al carierei, începuturile plasându-se în anii '90, când formarea deprinderilor laturii didactice și munca cu studenții au reprezentat fundamentarea carierei academice, urmând firesc anii doctorali cu mari satisfacții datorită cercetărilor de pionerat întreprinse asupra dezvoltării regionale a zonelor defavorizate din România și a propunerilor de creștere a competitivității IMM-urilor prin asocierea lor în clusterete.

b) Relevanța și justificarea domeniului de cercetare al competitivității arătând aici faptul că în perioada următoare, în contextul strategiilor integratoare ale UE, este mare nevoie de **introducerea unor teme de top în cercetare și educație** în acest domeniu.

Nu pot desprinde sau separa cariera mea profesională de mediul academic în care îmi desfășor activitatea. De aceea, în proiectul de carieră am abordat **analiza problemelor, obiectivelor și strategiilor în domeniul competitivității** la nivelul instituțional în care activez, urmând ca, în final, propunerile de acțiuni pentru atingerea rezultatelor așteptate să se raporteze la nivel de colectiv restrâns sau individual.

Analiza problemelor identificate prin intermediul relației cauză – efect în direcția competitivității sunt: **Insuficiența specialiștilor și a organizațiilor specializate în domeniul competitivității economice** rezultând ca obiectiv principal propus în viitorul apropiat crearea unui **Centru Academic de Competitivitate în cadrul Universității Tehnice din Cluj Napoca**.

Strategia propusă pentru atingerea obiectivului meu principal se bazează pe atât pe plan intern prin **îmbunătățirea eficacității și calității dezvoltării carierei academice în domeniul competitivității, creșterea calitativă și cantitativă a producției științifice, contribuții privind înființarea unei infrastructuri de cercetare doctorală și post-doctorală**, iar pe plan extern **crearea și dezvoltarea unor relații bazate pe parteneriate solide în domeniul competitivității economice**.

Desigur, mijloacele de realizare a acestor strategii presupun fixarea unor acțiuni de implementare atât pe termen scurt cât și pe termen mediu sau lung.

Sintetizarea acestor propuneri s-a realizat prin simbolizarea fiecărei acțiuni propuse în cadrul obiectivelor propuse, concomitent cu indicarea out-put-ului pentru fiecare rezultat.

Dintre aceste acțiuni ca perspective ale potențialului carierei în cadrul Universității Tehnice din Cluj Napoca amintesc:

- Implementarea unor strategii educaționale bazate pe dezvoltarea abilităților tehnice, cognitive, profesionale oferite de programul educațional doctoral și postdoctoral.
- Realizarea, aplicarea și implementarea proiectelor, granturilor de cercetare bazate pe teme de importanță majoră concomitent cu intensificarea legăturilor dintre cercetători și specialiștii din domeniu în vederea accesării comune a programelor de tip HORIZONT 2000.
- Dezvoltarea parteneriatelor pe plan național, transfrontalier, european și internațional cu scopul creșterii vizibilității și impactului activității de cercetare din domeniul competitivității.